CSIW

Crisis Studies of the Islamic World
Vol.13, No.2, Summer 2026

The Role of the Syrian Kurdistan Crisis in Shaping Turkey's Foreign Policy Doctrine Following the Collapse of the Political Order in Damascus

Mohammad Reza Ranjbar[1] | Hasan Aliyari[2]

Received Date: 2025/10/16 Revise Date: 2025/11/09 Accept Date: 2026/04/23

Cite: Ranjbar, M. R. & Aliyari, H. (2026). The Role of the Syrian Kurdistan Crisis in Shaping Turkey's Foreign Policy Doctrine Following the Collapse of the Political Order in Damascus. *Crisis Studies of the Islamic World*, *13*(2), 216-243.

DOI: 10.22034/csiw.2026.736854

Extended Abstract

Following the collapse of Damascus's political order, the Syrian Kurdistan crisis emerged as one of Turkey's most significant security and geopolitical challenges, intensifying Ankara's concerns over the growing influence of Kurdish groups. This situation, in various ways, prompted a transformation in Turkey's foreign policy toward a more security-oriented and interventionist approach. This study adopts a qualitative methodology, utilizing document analysis and secondary sources to examine the relationship between the Syrian Kurdistan crisis and the evolution of Turkey's foreign policy doctrine. Drawing on the theoretical framework of the Copenhagen School, the central hypothesis posits that the Syrian Kurdistan crisis not only constitutes a security threat to Turkey but has also played a direct role in redefining its foreign policy doctrine—shifting Ankara's orientation from soft diplomacy to hard, militarized strategies. The findings reveal that the post-Assad Syrian crisis has led Turkey to strategically pivot from soft power to hard power, prioritize political-security efforts to combat terrorism, strive to preserve Syria's territorial integrity and influence its future, safeguard border security, and engage in regional geopolitical engineering through interventionist policies.

Keywords: Turkish foreign policy, post-Assad Syrian Kurdistan, security, Tahrir al-Sham

[1]. Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Payame Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding author). mrranjbar.dr@pnu.ac.ir

[2]. Assistant Professor, Islamic Studies Department, Payame Noor University, Tehran, Iran. aliyari@pnu.ac.ir

The Articles is published under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY 4.0). See: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.en

Introduction

Following the outbreak of the Syrian crisis in 2011 and the collapse of the political order in Damascus, Turkey's foreign policy toward developments in Syria underwent fundamental changes. In this context, Syrian Kurdistan and the expansion of Kurdish forces' influence in the northern and northeastern parts of the country became one of Turkey's most important security and geopolitical challenges. Syrian Kurds, who constitute a significant proportion of the country's population, played an important role during the Syrian crisis, particularly in confronting groups such as ISIS and the al-Nusra Front. With the support of the United States and Western countries, they sought to establish an autonomous region and strengthen their political and military position in northern Syria. From Ankara's perspective, this development was perceived as a threat to border security and Turkey's territorial integrity, as Turkey considers Syrian Kurdish forces to be connected to the Kurdistan Workers' Party (PKK) and is concerned about the potential spillover of political and security consequences into Kurdish-populated areas of Turkey.

The fall of Bashar al-Assad's government marked a turning point in the Syrian crisis and Turkey's regional policy. Turkey, which had supported opposition groups, particularly Hay'at Tahrir al-Sham (HTS), during the Syrian conflict, sought to expand its influence within Syria's new political structure following the collapse of the political order in Damascus. Under these circumstances, the issue of the Syrian Kurds gained greater importance in Ankara's foreign policy, as Turkey sought, on the one hand, to preserve Syria's territorial integrity and establish a unified government in the country and, on the other hand, to prevent the consolidation and expansion of the political, military, and economic power of Kurdish forces.

Accordingly, the main issue addressed in this study is the role of the Syrian Kurdistan crisis in shaping Turkey's foreign policy doctrine following the collapse of the political order in Damascus. The main research question is: What factors have influenced Ankara's foreign policy approach toward post-Assad Syrian Kurdistan? The research hypothesis proposes that issues such as weakening Kurdish forces, preserving Syria's territorial integrity, establishing convergence with the new government in Damascus, launching military attacks against Kurdish positions, and equipping and strengthening HTS forces against Kurdish forces constitute some of the most important components of Turkey's foreign policy toward the Syrian Kurds. Accordingly, the study focuses on Turkey's shift from soft power and diplomacy toward hard power, military intervention, and the prioritization of security considerations.

1. Research Methodology and Theoretical Framework

The present study adopts a qualitative approach and employs a descriptive-analytical method. The required information was collected from articles, Internet-based sources, and secondary sources. To analyze the relationship

between the Syrian Kurdistan crisis and the transformation of Turkey's foreign policy, the study employs the Copenhagen School of security studies, particularly Regional Security Complex Theory (RSCT), as its theoretical framework.

Regional Security Complex Theory focuses on the regional level of analysis and examines international security issues within the security environment of specific regions. According to this theory, a regional security complex consists of units whose security concerns are interconnected, meaning that their national security cannot be examined independently. Barry Buzan and Ole Wæver conceptualize security complexes as relatively stable patterns of amity and enmity among actors and emphasize that threats are more easily transmitted over shorter distances. Therefore, security interdependence naturally contributes to the formation of regional security complexes.

Within this framework, security is not limited to military and political dimensions; economic, social, and environmental factors also play a role in the formation of security problems. Moreover, the structure of a regional security complex is shaped by factors such as anarchy, polarity, and social structures based on patterns of amity and enmity among units. In this study, Turkey's relations with the Syrian Kurds and other regional actors are examined within these security patterns. From this perspective, developments in Syria following the fall of Bashar al-Assad, particularly the rise of Kurdish forces to power, constitute part of the regional security complex that has directly affected Turkey's perception of national security and the orientation of its foreign policy.

Based on this theoretical framework, Turkey, given its history of tensions with the Syrian Kurds and the Kurdistan Workers' Party, has perceived the collapse of Syria's central political structure as a factor contributing to increased security threats. Consequently, Ankara has formulated its foreign policy objectives on the basis of political, security, and regional considerations. Therefore, the Syrian Kurdistan crisis is treated in this study as the independent variable, while Turkey's foreign policy following the collapse of the political order in Damascus constitutes the principal area of investigation.

2. Discussion

The findings indicate that the fall of Bashar al-Assad and the decline of Iranian and Russian influence in Syria created a new opportunity for Turkey to expand its regional influence. By utilizing its role in supporting and equipping opposition groups and Hay'at Tahrir al-Sham, Ankara has sought to consolidate its position within Syria's new political structure. Under these circumstances, competition with regional actors, particularly Iran and Russia; preservation of Syria's territorial integrity; border security; and prevention of

the rise of Kurdish forces have become some of the most important priorities of Turkey's foreign policy.

One of the most important dimensions of Turkey's policy is its competition with Iran in post-Assad Syria. Following the fall of Bashar al-Assad's government, Turkey regarded the differences between Iran and the rebel groups that entered Syria's new power structure as an opportunity to expand its influence in Damascus. At the same time, Ankara has sought to prevent the strengthening of relations between Iran and the Syrian Kurdish forces. From Turkey's perspective, the rise of Kurdish forces and their links with the Kurdistan Workers' Party could have direct security consequences for the country.

With regard to the Syrian Kurds, Turkey has sought, on the one hand, to limit their political and military influence and, on the other hand, to cooperate with the new government in Damascus to reduce their power. The reopening of the Turkish Embassy in Damascus, recognition of the government of Ahmed al-Sharaa, and the establishment of high-level relations with the new government constitute part of this approach. The new Syrian government's opposition to federal and Kurdish autonomy projects has also provided a basis for greater convergence between Ankara and Damascus. From this perspective, Turkey's relations with the new Syrian government are not merely diplomatic but are also pursued with the aim of preventing the consolidation of Kurdish power and increasing Turkey's influence over Syria's political future.

Preserving Syria's territorial integrity is another major pillar of Turkey's foreign policy. Ankara argues that the fragmentation of Syria and the creation of regions based on ethnic and sectarian factors could create conditions conducive to the consolidation of Kurdish power in northern and northeastern Syria and ultimately result in security consequences spilling over into Turkey. Therefore, Turkey emphasizes the establishment of a unified government throughout Syria and seeks to prevent any process that could lead to autonomy or independence for Kurdish-populated areas.

Border security has also assumed a particularly important position in Turkey's foreign policy doctrine following the collapse of the political order in Damascus. Ankara seeks to establish a security zone along the Syrian border, prevent the infiltration of groups perceived as threats, and prevent the emergence of a Kurdish structure supported by the United States. Concerns about the creation of a Kurdish corridor extending from northern Iraq through northern Syria to southern Turkey have also led Turkey to prioritize border security and the limitation of Kurdish forces' power.

At the same time, competition between Turkey and Russia has influenced Ankara's policy in Syria. Turkey seeks to prevent the expansion of Russian influence in Syria by developing its cooperation with the new Syrian government and increasing its economic and political influence and investment. The Kurdish issue, Syria's political future, and military areas of

influence constitute some of the main areas of competition between Ankara and Moscow. Moreover, the relations established between Kurdish forces and Russia, as well as their efforts to develop new external relations, have been perceived by Turkey as a threat to its security interests.

Competition between Turkey and Saudi Arabia constitutes another dimension of post-Assad developments in Syria. While Saudi Arabia seeks to reduce Iranian influence in Syria and maintain the presence of the Kurds within the country's new political structure, Turkey regards the rise of the Syrian Kurds as a threat to its security. Saudi support for Kurdish forces, together with its relations with the Kurds of the region, has made the Kurdish issue one of the main areas of disagreement between Ankara and Riyadh over Syria.

The issue of the Syrian Kurds has also played an important role in the geopolitical competition between Turkey and Israel. Turkey focuses on countering Kurdish separatism and securing its southern borders, whereas Israel prioritizes the security of its northern borders and countering ideological and military threats. Differences between the two sides regarding the model of Syria's future government and their respective local influence networks have intensified their competition. At the same time, the possibility of temporary and tactical cooperation against extremist groups has also been addressed in the study.

Competition between Turkey and Qatar concerning Syria's future and the role of the Kurds has also been examined. Unlike Turkey, Qatar has sought to portray itself as a supporter of the Syrian people and has supported convergence between the Syrian Kurds and the new government in Damascus. Qatar's mediation, along with that of other regional countries, in bringing the Kurds and the new Syrian government closer together has also been considered within this framework. In contrast, Turkey has sought to prevent the political and economic rise of the Syrian Kurds.

Overall, the discussion and analysis indicate that the Syrian Kurdistan crisis, together with regional rivalries, has become one of the important factors in redefining Turkey's foreign policy doctrine. Following the collapse of the political order in Damascus, Ankara's foreign policy has increasingly focused on border security, interventionism, hard power, limiting Kurdish forces, cooperation with the new Syrian government, and regional geopolitical engineering.

3. Conclusion and Suggestions

This study demonstrates that, following the collapse of Bashar al-Assad's government, the Syrian Kurdistan crisis became a core component of Turkey's foreign policy doctrine and played a decisive role in redefining Ankara's regional orientations. Given its security concerns arising from the rise of Kurdish forces and their links with the Kurdistan Workers' Party, Turkey has

focused its policy toward Syria on preventing the consolidation of Kurdish political, military, and economic power.

The findings indicate that Turkey's foreign policy during this period shifted from a soft-power approach toward hard power, military intervention, and security-oriented realism. Prioritizing border security, preserving Syria's territorial integrity, preventing the establishment of a Kurdish autonomous region, strengthening relations with Ahmed al-Sharaa's government, employing military and diplomatic instruments, and seeking to increase political and economic influence in northern Syria constitute the main components of this approach.

The Syrian Kurdistan crisis has also affected Turkey's relations with other regional actors, including Iran, Russia, Saudi Arabia, Israel, and Qatar, and has become one of the main axes of competition and tension among them. Consequently, the Syrian Kurdistan crisis has been not only a security issue for Turkey but also an important factor in shaping its regional relations and foreign policy following the collapse of the political order in Damascus.

Ultimately, the findings confirm the proposed hypothesis and demonstrate that the Syrian Kurdistan crisis, as an independent variable, has played a decisive role in Turkey's strategic shift from soft power to hard power and in the prioritization of border security, interventionism, and regional geopolitical engineering.

فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام

دوره ۱۳، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۵

نقش بحران کردستان سوریه در شکل‌دهی به دکترین سیاست خارجی ترکیه پس از فروپاشی نظم سیاسی دمشق

محمدرضا رنجبر[۱] | حسن علی‌یاری[۲]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۲۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۸/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۳۰

استناد: رنجبر، محمد رضا و علی یاری، حسن. (۱۴۰۵). نقش بحران کردستان سوریه در شکل‌دهی به دکترین سیاست خارجی ترکیه پس از فروپاشی نظم سیاسی دمشق. *بحران پژوهی جهان اسلام*، ۱۳ (۲)، ۲۴۳-۲۱۶.

DOI: 10.22034/csiw.2026.736854

چکیده

پس از فروپاشی نظم سیاسی دمشق، بحران کردستان سوریه به یکی از مهم‌ترین چالش‌های امنیتی و ژئوپلیتیکی ترکیه تبدیل شد و نگرانی‌های آنکارا درباره گسترش نفوذ گروه‌های کردی را افزایش داد. این وضعیت به انحای مختلف موجب شد، سیاست خارجی ترکیه به سیاستی امنیت‌محور و مداخله‌گر تغییرشکل یابد.(مسئله) این پژوهش با رویکردی کیفی و بهره‌گیری از تحلیل اسنادی و منابع ثانویه به بررسی ارتباط میان بحران کردستان سوریه و تحول در دکترین سیاست خارجی ترکیه می‌پردازد. (روش) فرضیه کار که با استفاده از چارچوب نظری مکتب کپنهاگ انجام شده است، بیان می‌دارد که بحران کردستان سوریه نه‌تنها تهدیدی امنیتی برای ترکیه محسوب می‌شود، بلکه به‌طور مستقیم در بازتعریف دکترین سیاست خارجی این کشور نقش داشته و موجب تغییر جهت‌گیری آنکارا از سیاست نرم و دیپلماتیک به سیاست سخت و نظامی شده است. (فرضیه) یافته‌ها نشان می‌دهد که بحران سوریه پس از اسد، باعث تغییر راهبردی ترکیه از قدرت نرم به قدرت سخت، اولویت سیاسی- امنیتی برای مبارزه با تروریسم، تلاش برای حفظ تمامیت ارضی سوریه و نقش‌آفرینی در آینده آن، حفظ امنیت مرزها، اولویت‌بخشی به امنیت مرزی، مداخله‌گرایی و مهندسی ژئوپولیتیک منطقه‌ای این کشور شده است.(یافته‌ها)

واژگان کلیدی: سیاست خارجی ترکیه، کردستان سوریه پسا اسد، امنیت، تحریرالشام

[۱]. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). mrranjbar.dr@pnu.ac.ir

[۲]. استادیارگروه معارف اسلامی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.aliyari@pnu.ac.ir

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License) در دسترس شما قرار گرفته است. برای اطلاع از جزئیات به آدرس https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.en مراجعه نمایید.

مقدمه

کردستان سوریه[1] بخش کردنشین در شمال‌شرقی، شمال و شمال‌غربی سوریه است که بخشی از استان‌های حسکه[2]، رقه[3] و حلب[4] را در بر می‌گیرد. مساحت این منطقه ۱۸،۳۰۰، ۳۱،۶۵۰ یا ۴۲،۵۹۱ کیلومتر مربع (شامل ۶۰ درصد زمین‌های کشاورزی سوریه) تخمین زده می‌شود. این منطقه تحت سیستم سیاسی خودمدیریتی[5] دموکراتیک غرب کردستان قرار گرفته و به سه واحد سیاسی با نام‌های کانتون جزیره[6]، کانتون کوبانی[7] و کانتون عفرین[8] تقسیم شده است. شمار زیادی از کردهای سوریه نیز در شهرهای بزرگ مانند حلب و دمشق[9] زندگی می‌کنند.

طبق برخی از آمارهای سازمان ملل متحد، کردها حدود ۱۸ درصد از کل جمعیت سوریه را تشکیل می‌دهند. با شروع بحران سوریه و ورود تروریست‌های داعش[10]، جبهه‌النصره[11] و گسترش تنش‌ها در این کشور، کردها به مهم‌ترین نیروهایی تبدیل شدند که در برابر تروریست‌های مذکور مقاومت چشمگیری از خود نشان دادند و به تدریج با کمرنگ شدن نقش داعش در سوریه و حمایت آمریکا در جریان نبرد با داعش، درصدد ایجاد یک منطقه خودمختار[12] و ایجاد یک ارتش مستقل در شمال سوریه برآمده‌اند. این مسئله برای برخی از کشورهای منطقه از جمله ترکیه[13] خوشایند نبود و این کشور همواره آن را به‌عنوان تهدیدی برای امنیت نواحی مرزی[14] خود مطرح نموده است.

رویکرد احزاب کرد موجود در سوریه، همواره از ظهور داعش تا سقوط دولت اسد، ایجاد یک منطقه خودمختار یا در برخی موارد دولت مستقل کردی در صورت امکان بوده است. این موضوع بیش از هر زمان دیگر آنکارا را به خود مشغول کرده و تهدیدهایی را متوجه این کشور کرده است. در نهایت پس از سال‌ها درگیری و حمایت از گروه‌های مخالف، سقوط حکومت بشار اسد به واقعیت پیوست. دولت بشار اسد نتوانست در برابر فشارهای داخلی و خارجی مقاومت کند. ترکیه توانست با همراهی دیگر بازیگران بین‌المللی نقش مهمی در پایان دادن به دوران حکومت اسد ایفا کند. سقوط حکومت بشار اسد نقطه عطفی در بحران سوریه و سیاست‌های منطقه‌ای ترکیه است. با

---

1. Syria Kurdistan
2. Hasek
3. Raqqa
4. Aleppo
5. Self-governing political system
6. Jazira Canton
7. Kobani Canton
8. Afrin Canton
9. Damascus
10. ISIS terrorists
11. Jabhat al-Nusra
12. Autonomous region
13. Republic of Türkiye
14. Threat to the security of border areas

آغاز بحران سوریه در سال ۲۰۱۱ و فروپاشی نظم سیاسی در دمشق، ترکیه به‌عنوان یکی از بازیگران منطقه‌ای فعال، سیاست خارجی خود را دستخوش تغییرات بنیادین کرد.

استراتژی ترکیه تا زمانی که تعادل منافع ملی آنکارا با کشورهای رقیب یعنی روسیه و ایران و حتی سایر کشورهای خاورمیانه دخیل در سوریه مؤثر باشد از نظر نظامی پایدار است. اما از نظر سیاسی اهداف ترکیه دست‌نیافتنی است. آنکارا در حال حاضر دو هدف سیاسی متناقض را در شمال‌شرق و شمال‌غرب سوریه دنبال می‌کند. نخست اینکه ترکیه می‌خواهد دولت‌های تحت رهبری کردها را از به‌رسمیت شناخته شدن سیاسی از سوی غرب بازدارد. این امر شامل ممانعت از مشارکت دولت‌ها در هر پلتفرم بین‌المللی است که برای حل مناقشه ایجاد شده است. دوم اینکه ترکیه می‌خواهد تمام دستاوردهای ارضی، نظامی و سیاسی کردها را پس بگیرد (Yildiz, 2021: 6–9).

به‌نوعی ترکیه تهدیدهایی را از نیروهای کردی سوریه دریافت کرده است و امروزه درصدد است پس از داعش از گسترش معضلات امنیتی و سیاسی ناشی از این تهدیدها به داخل کشور ترکیه و قدرت‌گیری احزاب کردی در سوریه که آن‌ها را زیرشاخه حزب کارگر می‌داند جلوگیری کند. چراکه پس از سقوط دولت بشار اسد نیروهای کرد با کمک کشورهای غربی و رژیم صهیونیستی درصدد هستند از خلأ دولت مرکزی قدرتمند در سوریه استفاده کرده و منطقه‌ای خودمختار با الگوبرداری از اقلیم کردستان عراق ایجاد کنند و این امر تأثیرات منفی بر مناطق کردنشین منطقه به‌ویژه ترکیه خواهد داشت.

پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا مسئله مورد نظر را به روش توصیفی- تحلیلی بررسی نماید؛ لذا اطلاعات لازم را از مقالات و منابع اینترنتی با استفاده از چارچوب نظری مکتب کپنهاگ جمع‌آوری کرده است. به همین منظور، سؤال اصلی پژوهش این است که رویکرد سیاست خارجی آنکارا در قبال کردستان سوریه پس از اسد تحت تأثیر چه مؤلفه‌هایی است؟ فرضیه کار بیان می‌دارد که مسائلی چون ساقط‌کردن نیروهای خلق کردی، حفظ تمامیت ارضی سوریه، ایجاد همگرایی با دولت جدید، حمله نظامی به مواضع کردهای این کشور، تجهیز نظامی و امنیتی نیروهای تحریرالشام علیه نیروهای کرد، ازجمله مهم‌ترین مؤلفه‌های سیاست خارجی ترکیه در قبال کردهای سوریه به شمار می‌روند.

۱- پیشینه پژوهش

فورد الساندرو (۲۰۲۴)؛ (Alessandro Ford, 2024) در مقاله‌ای با عنوان «ترکیه شبه‌نظامیان کرد در سوریه و عراق را بمباران می‌کند» رویکرد نظامی ترکیه در قبال نیروهای کرد در سوریه را بررسی و تحلیل کرده است. آنچه موجب تفاوت این پژوهش با مقاله حاضر می‌شود، بازه زمانی مورد بررسی است. در این مقاله حتی تعارضات میان احزاب کردی سوریه و ترکیه پس از بحران داعش نیز بررسی

شده است؛ در حالی که در پژوهش حاضر صرفاً مسئله مربوط به دوره بحران سوریه مورد توجه قرار گرفته است.

هانسو و جان کاساپوغلو (۲۰۲۳)؛ (Hanso & Can Kasapoğlu, 2023) در مقاله‌ای با عنوان «سیاست امنیتی منطقه‌ای ترکیه ضد کرد نیست، ضد پ‌ک‌ک است» سیاست خارجی ترکیه در قبال احزاب کردی را بررسی نموده و به این نتیجه دست یافته است که آنکارا در قبال احزاب کردی در سوریه، رویکردی انعطاف‌پذیر دارد؛ اما در قبال نیروهای پ‌ک‌ک سیاست خارجی تهاجمی اتخاذ کرده است. تفاوت این مقاله با پژوهش حاضر در آن است که تمرکز اصلی پژوهش حاضر بر سیاست خارجی ترکیه در قبال حزب کردی سوریه (YPG) است و پ‌ک‌ک خارج از موضوع پژوهش قرار دارد.

وایلدر کالوین (۲۰۲۳)؛ (Calvin Wilder, 2023) در مقاله‌ای با عنوان «فرصت‌های تنش‌زدایی در مناقشه کرد و ترکیه» به راهبردهایی اشاره کرده است که ترکیه می‌تواند برای کاهش تنش‌های موجود با نیروهای کردی از آن‌ها استفاده کند. به این معنا، تمرکز اصلی مقاله بر ارائه راهبردها بوده است و نه بررسی سیاست خارجی ترکیه در قبال نیروهای کردی سوریه.

زمان آمبرین (۲۰۲۳)؛ (Amberin Zaman, 2023) در مقاله‌ای با عنوان «رقابت نیروها و احزاب کردی در راستای خرید تسلیحات نظامی ترکیه از آمریکا» به تنش‌هایی اشاره کرده است که میان احزاب کرد و ترکیه در سوریه ایجاد شده و نیروهای کرد را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بازیگران موجود در سوریه معرفی کرده است که در زمینه خرید تسلیحات نظامی هم با دولت مرکزی و هم با ترکیه رقابت می‌کنند تا خود را به‌عنوان نیرویی تأثیرگذار در این کشور معرفی کنند. بااین‌حال در این مقاله به رویکرد سیاست خارجی ترکیه در قبال این اقدامات و راهبردهای احزاب کردی اشاره‌ای نشده است.

تاشطان و کوتچکا (۲۰۱۷)؛ (Tastan & Kutschka, 2017) در مقاله‌ای با عنوان «گفت‌وگوی ترکیه و اتحادیه اروپا در قبال تروریسم و مشکلات امنیتی ناشی از آن» نوشته، راهبرد ترکیه در قبال احزاب کرد بررسی شده است. در این مقاله نشان داده می‌شود که آنکارا درصدد است اتحادیه اروپا را در راستای مبارزه با احزاب و نیروهای کردی با خود هماهنگ کرده و با سیاست خارجی خود همراه سازد. در این مقاله نیز مانند پژوهش حاضر، راهبرد ترکیه در قبال احزاب کردی مورد تحلیل قرار گرفته است؛ اما تفاوت دو پژوهش در این است که نویسنده در مقاله مذکور دیدگاه و راهبرد کلی ترکیه را بررسی کرده است؛ در حالی که در پژوهش حاضر رویکرد آنکارا در قبال حزب کردی سوریه به‌صورت مستقل مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفته است.

پژوهش‌های صورت گرفته بیشتر سیاست ترکیه در سوریه را به‌صورت کلی و از زاویه ایدئولوژیک یا فرصت‌طلبی ژئوپلیتیک توضیح داده‌اند. همچنین تغییر از «قدرت نرم» ترکیه به «قدرت سخت» معمولاً توصیف شده است؛ اما فازبندی دقیق این تغییر بر اساس رویدادهای میدانی کردستان سوریه کمتر صورت‌بندی شده است. این پژوهش برخلاف پژوهش‌های قبلی تغییر دکترین ترکیه را پس از فروپاشی نظم دمشق مطالعه می‌کند و به‌جای نگاه کلی سوریه‌محور، بحران کردستان سوریه را متغیر مستقل کلیدی در نظر می‌گیرد و نشان خواهد داد که چگونه تهدید ادراک شده ساختار دکترین ترکیه را از نرم به سخت تغییر داده و آن را امنیت‌محور کرده است.

۲ـ چارچوب نظری

نظریه مجموعه امنیت منطقه‌ای، نظریه‌ای روش‌شناختی با سطح تحلیل منطقه‌ای برای تجزیه‌وتحلیل مسائل امنیت بین‌الملل است. این چارچوب به علت انتخاب سطح تحلیل به‌عنوان مبنای خود، نظریه محیط‌شناسی امنیتی[1] نیز محسوب می‌شود. تقسیم جهان به مجموعه‌های امنیتی منطقه‌ایِ مشتمل و مرتبط با یکدیگر موجب می‌شود تا نظریه مجموعه امنیت منطقه‌ای، چهار سطح تحلیل متفاوت منطقه‌ای را به یکدیگر پیوند دهد و در هر سطح مشخص نماید که چه چیزی باید مبنای تحلیل قرار گیرد (عبدالله‌خانی، ۱۳۸۹: ۲۷۹) (Abdollahkhani, 2010: 279). اما بعد از ارائه مهم‌ترین متغیرهای مورد تحلیل در نظریه مجموعه امنیتی، باید به ساختارهای بنیادین این مجموعه امنیتی نیز توجه کنیم. ساختار بنیادین یک مجموعه امنیتی شامل چهار متغیر است که آن را از همسایگان خود جدا می‌کند: ساختار آنارشیک؛ به این معنا که مجموعه امنیتی منطقه‌ای باید از دو یا چند واحد خودمختار تشکیل شده باشد؛ قطب که پوشش دهنده توزیع قدرت در میان واحدهاست؛ و ساخت اجتماعی که شامل الگوی دوستی و دشمنی میان واحدهاست (سازمند و جوکار، ۱۳۹۵: ۱۵۵) (Sazmand & Joukar, 2016: 155).

اندیشیدن به امنیت و معضلات امنیتی به پیدایش مکاتب مختلف امنیتی منجر شده است. داوری در این‌باره که کدام مکتب فارغ از نگرش مؤسسان و طرفداران بر دیگری برتری دارد آسان نیست (قیصری، ۱۳۹۳: ۲۸) (Qeysari, 2013: 28). یکی از مهم‌ترین چارچوب‌هایی که از جانب مکتب کپنهاگ[2] برای بررسی دقیق‌تر مطالعات امنیتی در سطح منطقه‌ای مطرح شده است «نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای[3]» است که توسط باری بوزان[4] در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس»[5] ارائه شد (طاهری

1. The Theory of Security Environment
2. Copenhagen School
3. Regional Security Complex
4. Barry Buzan
5. People, States and Fear

و سیفی، ۱۳۹۳: ۱۳۴) (Taheri & Seifi, 2014: 134).

باری بوزان در کتاب مردم، دولت‌ها و هراس اشاره می‌کند که امنیت اجتماعی و اقتصادی مستقل از امنیت دولت نیست (بوزان و ویور، ۱۳۸۸: ۴۶-۴۳) (Buzan & Waever, 2009: 43–46). وی تأکید دارد که در جهان امروز باید برحسب یک مفهوم امنیتی سیستمیک عام به امنیت نگاه کرد که افراد، دولت‌ها و نظام همگی در آن نقش ایفا می‌کنند و به همین خاطر عوامل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی نیز به اندازه عوامل سیاسی و نظامی اهمیت دارند (شیهان، ۱۳۸۸: ۶۷) (Sheehan, 2009: 67).

متداول‌ترین تعریف ارائه شده از نظر بوزان این است که مجموعه امنیتی عبارت است از «گروهی از کنشگران که نگرانی‌های اصلی امنیتی آن‌ها تا اندازه‌ای به هم گره خورده که امنیت ملی آن‌ها را به‌صورت منطقی نمی‌توان جدا از یکدیگر مورد توجه قرار داد» (بوزان و ویور، ۱۳۸۸: ۵۱) (Buzan & Waever, 2009: 51). ایشان در همین کتاب مجموعه‌های امنیتی را الگوهای پایدار دوستی و دشمنی تعریف می‌کنند. در مجموع باید گفت ایده اصلی این نظریه این است که چون انتقال تهدیدها در فواصل کوتاه‌تر به‌مراتب راحت‌تر از انتقال آن در فواصل طولانی‌تر است، وابستگی متقابل امنیتی به شکل طبیعی به الگوی دسته‌بندی‌های منطقه‌ای مجموعه‌های امنیتی تبدیل می‌شود.

لازم است برای ارائه فهم مناسب از سرشت و سرنوشت امنیت به ساختار منطقه و ویژگی‌های کشورهایی که در منطقه‌ای خاص قرار دارند و از معضلات امنیتی مشابهی برخوردارند، توجه کرد. از نظر بوزان و ویور، آینده سیستم بین‌المللی تابعی از شیوه توزیع قدرت در سطوح منطقه‌ای است. بنابراین این مناطق هستند که منظومه قدرت را تشکیل می‌دهند. برداشت آن‌ها از منظومه قدرت نوعی توجه محوری به نقش مناطق و اهمیت ژئوپلیتیک آن‌ها در منظومه قدرت جهانی است.

با ساقط شدن دولت بشار اسد و خروج آن از سوریه هرکدام از کشورهای همسایه به‌منظور رسیدن به اهداف خود راهبردهای متعددی را در پیش گرفته‌اند. دولت ترکیه از آنجایی که تنش‌های تاریخی و با سابقه‌ای با دولت بشار اسد و کردهای این کشور با وجود حزب کارگر (پ‌ک‌ک) داشته و دارد، بیش از هر کشور دیگری منافع و امنیت ملی خود را در خطر جدی می‌داند. بنابراین درصدد است پس از بشار اسد کردهای سوریه را تضعیف و گروه‌های قومی آن‌ها را که به‌زعم آنکارا با حزب کارگر هم‌پیمان هستند، ساقط کند. لذا اهداف سیاست خارجی خود را منطقه‌ای و سیاسی- امنیتی و حتی اقتصادی که عمدتاً حول محور تأمین امنیت این کشور هستند تنظیم کرده است. در ادامه کار به بررسی راهبردهای آنکارا در این خصوص می‌پردازیم.

۳ـ برتری در مقابل رقبای منطقه‌ای راهبرد سیاست خارجی ترکیه پسا اسد

سقوط دولت اسد، کاهش نفوذ روسیه و ایران در این کشور و نقش مهم ترکیه در حمایت و تجهیز گروه‌های مسلح شورشی تحریرالشام[1]، موجب بازتعریف روابط منطقه‌ای ترکیه شده و این کشور فرصتی تاریخی برای افزایش وزن منطقه‌ای و پیشبرد منافع ژئواستراتژیک[2] خود به دست آورده است. در چنین شرایطی آنکارا با به دست آوردن یک مزیت استراتژیک منطقه‌ای و تقویت محور ترکی- عربی ضمن افزایش قدرت منطقه‌ای، اولویت را به کسب برتری در مقابل رقبای منطقه‌ای داده و بر تثبیت جایگاه خود متمرکز شده است تا از این طریق ضمن کسب حمایت و همکاری کشورهای عربی دیپلماسی منطقه‌ای و بین‌المللی[3] خود را در رابطه با تحولات سوریه پیگیری کند.

۳ـ۱ـ سقوط دولت اسد و رقابت سیاسی ترکیه و ایران

پس از سقوط دولت بشار اسد در سوریه، دولت ترکیه با توجه به اختلاف جمهوری اسلامی ایران با گروه‌های شورشی که امروزه به قدرت سیاسی در دولت سوریه رسیده‌اند، فرصت را غنیمت شمرد و درصدد برآمد نفوذ خود را در این کشور توسعه دهد. ترکیه ظاهراً به دنبال برقراری ثبات و تشکیل حکومتی مقتدر در دمشق است؛ چراکه منافع آنکارا چنین اقتضا می‌کند؛ دولت اردوغان در سایه رقابت با ایران و روسیه و دیگر بازیگران، سوریه را ویترینی برای سیاست خارجی خود می‌بیند (Sayeh, 2025: 2–5). از سوی دیگر ترکیه به دنبال تضعیف نیروهای کُرد و همچنین جلوگیری از تقویت روابط میان رژیم صهیونیستی و آن‌ها است. از طرف دیگر با وجود اختلافی که آنکارا با کردهای سوریه دارد از ارتباط جمهوری اسلامی ایران با این گروه‌ها نیز نگران است. در بُعد دیگر، جمهوری اسلامی ایران اولاً مانند ترکیه تمامیت ارضی دمشق را هدف اصلی خود می‌داند؛ اما آنچه باعث اختلاف دو دولت در سوریه شده است نوع و ایدئولوژی حاکم بر آینده این کشور است. دولت ترکیه همین گروه شورشی را بدون توجه به دیدگاه مردم سوریه و انتخابات آزاد برای آینده سوریه مناسب می‌داند؛ درحالی‌که، تهران این گروه را نامشروع دانسته و مناسب آینده دمشق نمی‌داند.

با توجه به سابقه حضور ایران در سوریه چه در زمان جنگ و چه پیش از آن، جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از برگ‌های برنده خود جدا از علویان این کشور استفاده کند. یکی از مهم‌ترین این نیروها کردهای این کشور هستند. کردهای سوریه بیشتر از ایران با ترکیه اختلاف نظر و تنش دارند؛

---

1. Tahrir al-Sham
2. Geostrategic Interests
3. Regional and International Diplomacy

چراکه حملات هوایی-زمینی و حتی لشکرکشی و حمایت از تروریست‌های تکفیری در این کشور علیه کردها باعث فاصله و عدم هماهنگی میان کردها و آنکارا شده است (Nasr, 2024: 6–7). در بُعد دیگر جمهوری اسلامی ایران با وجود اختلافی که در زمان جنگ با نیروهای تکفیری داشته و دارد، هم‌اکنون با دولت نامشروع فعلی نیز در تعارض است و از گروه‌های کردی به‌عنوان بسیج مردمی علیه نیروهای یاد شده حمایت کرده که باعث نارضایتی آنکارا از تهران شده است.

۳-۲- کردهای سوریه و نقش‌آفرینی ترکیه در این کشور

در مورد نقش کردها در آینده نفوذ ترکیه در سوریه باید به این نکته توجه کرد که کردهای این کشور در زمان بحران با گروه تحریرالشام (جبهه النصره) درگیری‌های قابل ملاحظه‌ای داشته و افراد زیادی بین آن‌ها کشته شدند. در این درگیری و تنش نظامی میان دو گروه یاد شده ترکیه به بهانه مبارزه با پ‌ک‌ک حمایت‌های زیادی از گروه یاد شده انجام داده است که این مسئله باعث همگرایی آنکارا با دولت کنونی سوریه می‌شود.

یکی از اولویت‌های رئیس‌جمهور احمد الشرع، بازگشت به عرصه بین‌المللی است. این مسئله فرصتی تازه برای ترکیه و سابقه همکاری با دولت فعلی به شمار می‌آید. به همین منظور، آنکارا سفارت خود را در دمشق بازگشایی کرده و نخستین دولتی بود که این اقدام را انجام داد و دولت احمد الشرع را به رسمیت شناخت. وزیر امور خارجه ترکیه نیز نخستین دیپلماتی بود که از زمان سرنگونی اسد از سوریه بازدید کرد. ترکیه برای سرنگونی رژیم اسد برخی از گروه‌های شورشی را که هیئت تحریرالشام رهبری می‌کرد تأمین مالی کرد. لذا جاه‌طلبی‌های استراتژیکی در آینده سوریه خواهد داشت (Al-Shalchi et al., 2024: 3–9).

ترکیه به‌منظور نقش‌آفرینی در سوریه خواهان یک سوریه باثبات و امن است تا ۳ میلیون پناهنده سوری که در آن زندگی می‌کنند بتوانند به خانه بازگردند. دولت ترکیه در حالی که با بحران اقتصادی دست‌وپنجه نرم می‌کند، بیشتر هزینه این پناهندگان را متحمل شده است. اما جمعیت قابل توجهی از کردهای سوریه با حزب نظامی خود درصدد هستند که در قدرت آینده سوریه نقش مهمی داشته باشند. این مسئله تنش میان آنکارا و هدف یاد شده را افزایش می‌دهد؛ زیرا این جمعیت باعث نفوذ حزب کارگر یا همان پ‌ک‌ک در این کشور خواهد شد که با دولت ترکیه سالیان سال است درگیری نظامی دارد. به نظر می‌رسد سیاست مشروعیت‌سازی آنکارا با نفوذ کردهای سوریه در قدرت آینده در تضاد باشد (Celik, 2025: 7).

با توجه به اینکه کردها در شمال سوریه به‌ویژه در مناطقی مانند عفرین، منبج و شمال حسکه نفوذ داشتند، ترکیه به‌طور مداوم احساس تهدید می‌کند. ترکیه به‌ویژه نگران این است که قدرت گرفتن کردها در شمال سوریه به شکل‌گیری یک کریدور کردی از شمال عراق به شمال سوریه و حتی به جنوب ترکیه منجر شود. ترکیه بر این باور است که این کریدور می‌تواند به‌طور بالقوه به ایجاد یک دولت مستقل کردی در آینده کمک کند که برای امنیت ملی ترکیه خطرناک است (Aydıntaşbaş, 2025: 4–9).

ترکیه که توانست با همراهی دیگر بازیگران بین‌المللی نقش مهمی در پایان دادن به دوران حکومت اسد ایفا کند و با استفاده از ابزارهای مختلف نظامی، دیپلماتیک و اقتصادی نقشی کلیدی داشته باشد، طبیعی به نظر می‌رسد که آینده سوریه را متعلق به خود و هم‌پیمانان غربی بداند. لذا هرگونه تهدید داخلی و خارجی برای سیاست خارجی پویای خود در سوریه را تضعیف کرده است. یکی از این تهدیدها، نیروهای کرد و حزب نظامی آن‌ها است. به همین منظور با وجود این نیروها ترکیه با یک رقیب مواجه خواهد شد. بنابراین عملیات نظامی قابل توجهی علیه آن‌ها که قبلاً انجام داده است، امروزه با قدرت دادن و تقویت دولت احمد الشرع درصدد است از دامنه نفوذ کردهای این کشور چه از نظر سیاسی و چه از نظر اقتصادی بکاهد (Celik, 2025: 9–12).

۳ـ۳ـ حفظ تمامیت ارضی و جلوگیری از تجزیه سوریه

ترکیه درصدد ایجاد استراتژی جامع در راستای ایجاد ثبات در تمام سوریه است و از زمان سقوط دولت سوریه مقامات ترکیه به‌طور مستمر تعهد خود را نسبت به حفظ تمامیت ارضی سوریه تکرار کرده‌اند؛ چراکه در حال حاضر تجزیه سوریه می‌تواند تهدیدی جدی برای ترکیه به‌ویژه از جانب کردهای این کشور باشد (Cafiero, 2025: 9–11). زیرا نبود ساختار سیاسی منسجم پس از سقوط یک نظام سیاسی می‌تواند به هرج‌ومرج در کشور منجر شود. براساس شواهد تاریخی کشور عراق، پس از سقوط صدام حسین به دلیل نبود ساختار سیاسی مناسب در این کشور با آشوب و مشکلات بسیاری روبه‌رو شد. هرکدام از گروه‌های مختلف سیاسی و نظامی حاضر در سوریه به دنبال اعمال قدرت و نفوذ بر بخش‌های مختلف این کشور هستند. چنانچه گروه‌های مختلف حاضر در سوریه پس از سقوط بشار اسد به توافق دست پیدا نکنند، این احتمال وجود دارد که این کشور براساس عوامل قومی و مذهبی به مناطق مختلف تقسیم شود؛ به‌گونه‌ای که مناطق شمال‌شرقی تحت نفوذ کردها و بخش‌های جنوبی و مرکزی سوریه تحت نفوذ گروه‌های سنی قرار بگیرد (Tanis, 2024: 7–8). به همین منظور پس از برکناری بشار اسد از قدرت، احساس تهدید آنکارا در مورد کردهای

شمال سوریه یعنی نیروهای دموکراتیک سوریه (SDF) به‌شدت افزایش یافته است. لذا ترکیه خواهان ایجاد حکومتی یکپارچه در سراسر سوریه است.

۳ـ٤ـ حفظ امنیت مرزها

رویکرد دیگر ترکیه اولویت دادن به ثبات مرزهاست. این امر نیازمند ایجاد یک منطقه امن در مرزهای سوریه و جلوگیری از نفوذ گروه‌های تروریستی به خاک ترکیه است. همچنین یک مرز امن تهدیدهای امنیتی را به حداقل می‌رساند و به مردم اجازه می‌دهد آزادانه و ایمن به کشور خود بازگردند. به همین منظور ترکیه از ایجاد یک دولت کردی تحت حمایت آمریکا در مرز خود، چیزی که مقامات ترکیه از آن به‌عنوان «ترورستان» یاد می‌کنند، جلوگیری کرده است. برخلاف منطقه کردستان عراق، یک نهاد تحت رهبری پ.ک.ک در سوریه تهدیدی مستقیم برای ترکیه محسوب می‌شود؛ زیرا تأثیرات مستقیمی بر ترکیه خواهد داشت و می‌تواند جدایی‌طلبی و خشونت را در داخل کشور و مرزهای شمالی آن تقویت کند (Dalay, 2025: 7–11).

با افزایش تنش‌ها و خشونت در مرزهای مشترک با سوریه، ترکیه به‌شدت آگاه است که یک جنگ تمام‌عیار می‌تواند به سوریه گسترش یابد، منطقه شمالی را بی‌ثبات کرده و چالش‌های امنیتی جدیدی را در مرزهای خود ایجاد کند. آنکارا از این بیم دارد که اسرائیل ممکن است با YPG برای ایجاد موازنه در برابر ایران در سوریه همکاری کند و به‌طور بالقوه حمایت سیاسی یا پنهانی از آن‌ها ارائه دهد. راهبردی که آنکارا به‌منظور مدیریت این موضوع درصدد اجرای آن است شامل، همگرایی با دولت فعلی و تازه‌کار سوریه، نزدیکی با رژیم صهیونیستی به‌منظور جلوگیری از حمایت این رژیم از کردهای سوریه علیه ایران، همکاری با روسیه در مباحث منطقه‌ای و همچنین در صورت لزوم حمله نظامی به مناطق کردنشین است (Lindenstrauss, 2025: 9–10).

٤ـ سوریه پسا اسد و اولویت منطقه‌ای ترکیه

سقوط رژیم بشار اسد در دسامبر ۲۰۲۴ نقطه عطفی در تاریخ معاصر سوریه و خاورمیانه به شمار می‌رود که زمینه‌ساز ورود این کشور به مرحله‌ای انتقالی و پرچالش شده است. پیش از بحران سوریه سیاست خارجی ترکیه براساس دکترین «عمق استراتژیک» داوودواوغلو بر قدرت نرم، دیپلماسی عمومی و روابط حسن هم‌جواری استوار بود. اما با آغاز جنگ داخلی سوریه و ظهور تهدیدات جدید به‌ویژه در قالب خودمختاری کردهای سوریه، ترکیه به‌تدریج به قدرت سخت و مداخله نظامی روی آورد. در این میان، ترکیه به‌عنوان بازیگری کلیدی با سابقه حمایت از مخالفان و میزبانی میلیون‌ها پناهنده سوری، اولویت‌های منطقه‌ای خود را بر امنیت مرزی، کاهش نفوذ رقبا و بازسازی اقتصادی متمرکز کرده است.

٤ـ١ـ کردهای سوریه بعد از بشار اسد و نفوذ بر احمد الشرع

با فروپاشی حکومت بشار اسد و قدرت‌گیری گروه‌های تندرو در دمشق، ترکیه فرصت را برای گسترش نفوذ خود در سوریه غنیمت شمرده است؛ اما این نفوذ با اهدافی فراتر از امنیت مرزی همراه است. قدرت‌گرفتن گروه سلفی- جهادی «هیئت تحریرالشام یا شاخه پیشین القاعده در شام» نقطه عطفی در موازنه قدرت و معادلات نفوذ منطقه‌ای در خاورمیانه رقم زد.

ترکیه به‌طور خاص و به لطف روابط پیشین خود با هیئت تحریرالشام و با توجه به رابطه دیرینه و نزدیک با این گروه در زمان کنترل آن‌ها بر ادلب در ایجاد روابط اولیه با دولت جدید دمشق موفق عمل کرد. با توجه به اینکه کشورهای مهم اروپایی و ایالات متحده تا اینجا حاضر شده‌اند بخش اندکی از تحریم‌های سوریه را تعلیق کنند و هنوز نسبت به روابط قدیمی هیئت تحریرالشام با القاعده با دیده تردید می‌نگرند، طبیعی بود که هیئت تحریرالشام از پیشنهادهای ترکیه برای کمک نظامی، فنی (مانند بازسازی فرودگاه دمشق)، تأمین برق و کمک‌های بشردوستانه استقبال کند (Olmert, 2025: 4–9).

ترکیه با ترس مزمن از نقش‌آفرینی کردها به‌شدت با هرگونه قدرت‌گیری آن‌ها در سوریه مخالفت می‌کند. ترکیه طی سال‌های اخیر با اجرای چندین عملیات نظامی فرامرزی علیه مناطق کردنشین و هدف‌گیری زیرساخت‌های آن‌ها تلاش کرده است مانع تحقق هرگونه حقوق ملی، فدرالیسم یا خودگردانی برای کردهای سوریه در این منطقه شود. این رویکرد ناشی از هراس آنکارا از تأثیر احتمالی کردهای سوریه بر ۳۰ میلیون کرد ساکن ترکیه است (Kaleji, 2025: 1–4). بنابراین، دولت ترکیه مهم‌ترین راهبرد خود برای جلوگیری از این مسئله را نفوذ در دولت خودخوانده جولانی (احمد الشرع) می‌داند. چراکه اگر در دولت فعلی نفوذ نداشته باشد ممکن است بازی سوریه را از یک سو به اسرائیل که خود را حامی و هماهنگ با جولانی حتی در زمان بحران معرفی کرده است و از سوی دیگر به کشورهای عربی نظیر عربستان، قطر و ... که سرمایه‌گذاری‌های زیادی را در سوریه و دولت جولانی انجام داده‌اند، واگذار کند. در بُعد دیگر کردهای سوریه که یکی از مهم‌ترین بازیگران در زمان بحران سوریه بوده‌اند، چه در حوزه نظامی و چه در حوزه امنیتی و سیاسی با آمریکا در هماهنگی کامل هستند که در صورت توافق با جولانی به یکی از مهم‌ترین نیروهای موجود در دولت جدید سوریه تبدیل می‌شوند.

به رسمیت شناختن دولت جولانی از سوی آنکارا و برقراری دیدارهای سطح بالا با احمد الشرع را می‌توان در چارچوب راهبرد امنیتی- سیاسی ترکیه در سوریه تحلیل کرد. «مواضع دولت جولانی نشان می‌دهد که بحران کردستان سوریه نه‌تنها بر دکترین سیاست خارجی ترکیه اثر گذاشته، بلکه حتی بر ائتلاف‌سازی‌های سیاسی و امنیتی آنکارا در سطح منطقه‌ای نیز تأثیرگذار بوده است»

(Phillips, 2025: 5–6). دولت جولانی ضمن هشدار نسبت به لغو فعالیت نهادهای دولتی در مناطق تحت اشغال کُردها درباره نقش کردهای این کشور در دولت خود بیان داشت که «ضمن مخالفت با هرگونه تلاش برای تحمیل طرح‌های تجزیه‌طلبانه یا ایجاد نهادهای فدرال یا خودمختار مدعی شد: از همه کسانی که توافق را امضا کردند ازجمله نیروهای دموکراتیک، باید منافع ملی را بر هر چیز دیگری ترجیح دهند. نیروهای دموکراتیک نمی‌توانند به‌تنهایی برای منطقه شمال‌شرق سوریه تصمیم بگیرند» (Aktan, 2024: 5–8).

به رسمیت شناختن دولت جولانی صرفاً یک حرکت دیپلماتیک نبود، بلکه نشان‌دهنده تلاش ترکیه برای مهندسی نظم سیاسی جدید در شمال سوریه و جلوگیری از تثبیت قدرت کردها در این منطقه بود. این مسئله در ابعاد مختلف امنیتی، سیاسی، ژئوپلیتیکی و هویتی-ایدئولوژیکی قابل بررسی است. بر این اساس، هرگونه رسمیت یافتن یا تقویت جایگاه سیاسی کردها در سوریه از دید آنکارا تهدیدی مستقیم علیه امنیت ملی آن‌ها محسوب می‌شود. از طرفی مخالفت دولت جولانی با هرگونه طرح فدرالی یا خودمختاری کردی به ترکیه این امکان را می‌دهد که ائتلافی سیاسی- نظامی علیه پروژه‌های تجزیه‌طلبانه شکل دهد. از منظر ژئوپلیتیکی نیز ترکیه با حمایت ضمنی از دولت جولانی در پی آن است که وزن سیاسی خود را در آینده سوریه افزایش دهد. این امر به آنکارا اجازه می‌دهد تا در مذاکرات بین‌المللی، پیرامون آینده سوریه دست بالاتری داشته باشد و خود را به‌عنوان بازیگری تعیین‌کننده معرفی کند. در نهایت، تأکید دولت جولانی بر «منافع ملی» و مخالفت با تجزیه‌طلبی در واقع بازتابی از گفتمان ملی‌گرایانه‌ای است که ترکیه نیز در سیاست داخلی و خارجی خود دنبال می‌کند. لذا همگرایی گفتمانی در قالب‌های مورد نظر می‌تواند زمینه را برای همکاری‌های تاکتیکی میان آنکارا و نیروهای جولانی فراهم کند.

٤-۲- بحران سوریه پسا اسد و رقابت آنکارا- مسکو

پس از سقوط بشار اسد، بحران سوریه صحنه‌ای تازه برای رقابت ژئوپلیتیکی میان ترکیه و روسیه شد. ترکیه با تمرکز بر امنیت مرزی و جلوگیری از تشکیل منطقه خودمختار کردی تلاش دارد تا نفوذ خود را در شمال سوریه تثبیت کند؛ در مقابل، روسیه نیز با تأکید بر حفظ پایگاه‌های نظامی خود در طرطوس و حمیمیم و جلوگیری از گسترش نفوذ، ناتو سیاستی مبتنی بر استمرار حضور نظامی و سیاسی در سوریه اتخاذ می‌کند. بر این اساس، این رقابت را می‌توان در سه محور اصلی یعنی مسئله کردها، آینده سیاسی سوریه و مناطق نفوذ نظامی مشاهده کرد.

آنکارا جدا از اختلاف نظرهایی که با روسیه در سوریه داشته است، حمایت مسکو و ایران از کردهای سوریه را با امنیت داخلی و مرزهای خود در تعارض کامل می‌بیند. لذا ترکیه، سوریه پسااسد

را یک فرصت می‌داند تا بتواند جای تهران و مسکو را در دمشق پر کند. در بُعد دیگر، به نظر می‌رسد رئیس‌جمهوری روسیه پس از سقوط بشار اسد در تلاش است تا با اتحاد با کردها بازی دیگری برای قدرت در منطقه به راه بیندازد؛ اقدامی که سیاست‌های آمریکا و ترکیه در منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. چراکه ترکیه و آمریکا هرکدام به‌نحوی در تلاش هستند نفوذ خود را در سوریه توسعه دهند یا کردهای این کشور را از قدرت‌گیری دور کنند. اما روسیه با استفاده از آرزوی دیرینه کردهای این کشور یعنی استقلال و خودمختاری، تلاش دارد از این ابزار استفاده کند و روند رسیدن کردهای این کشور به این مسئله را تسریع نماید (Lapin, 2024: 8–11 & Zehavi).

این مسئله زنگ خطری برای آنکارا به شمار می‌رود؛ چراکه پس از سقوط بشار اسد کردهای سوریه به روسیه اعلام کردند که نخستین دفتر خارجی خود را در مسکو با حضور مقامات وزارت خارجه روسیه و نمایندگان چندین کشور دیگر افتتاح کنند. اما سؤال این است که چرا کردهای سوریه با وجود حمایت‌های همه‌جانبه آمریکا و کشورهای غربی از آن‌ها در جریان بحران سوریه به سمت روسیه سوق پیدا کرده‌اند؟ شموئل بار یکی از محققان مؤسسه ساموئل نیمن در اسرائیل در مقاله‌ای در این‌باره بیان داشت که «اتحاد بخش‌های کردنشین سوریه با حمایت روسیه به دستیابی کردهای عراق به استقلال کمک می‌کند». مقامات آمریکایی طی گزارشی در روزنامه وال‌استریت ژورنال در این‌باره نوشته‌اند: دشمنی و مخالفت ترکیه در قبال همکاری آمریکا و کردهای سوریه در مقابله با داعش موجب تنش در روابط ترکیه و آمریکا شده است (Lindstaedt, 2024: 9–14).

پس از سقوط رژیم بشار اسد در دسامبر ۲۰۲۴، سوریه وارد بحرانی انتقالی عمیق شده که با رقابت ژئوپلیتیکی میان آنکارا و مسکو بر سر نفوذ نظامی، اقتصادی و امنیتی تشدید یافته است (Foreign Policy, 2025: 1). دولت ترکیه با توجه به سابقه جاه‌طلبی مسکو در خاورمیانه این مسئله را خطری راهبردی برای تمامیت ارضی خود و منافع ملی می‌داند. لذا درصدد است همکاری‌ها و سرمایه‌گذاری‌های خود را در سوریه و با دولت موقت فعلی به‌گونه‌ای توسعه دهد که بتواند از نفوذ هرچه بیشتر روسیه در سوریه یا به عبارت دیگر در میان کردها بکاهد. بنابراین مهم‌ترین اقداماتی که آنکارا در این راستا تلاش دارد انجام دهد عبارت‌اند از: ۱. منحل‌کردن نیروهای نظامی کردهای این کشور و ادغام آن‌ها در ارتش آینده؛ ۲. سرمایه‌گذاری در حوزه‌های نفت‌خیز و گازخیز بخش کردنشین سوریه؛ ۳. همکاری با دولت جولانی به‌منظور سرکوب نیروهای کرد در سوریه در صورت بروز درگیری از طریق همکاری و پیمان نظامی با جولانی؛ ۴. منحل‌کردن حزب کارگر ترکیه که به‌زعم مقامات دولتی این کشور تحت نفوذ روسیه و ایران است (Scollon & Frud, 2024: 7–9).

٤ـ۳ـ کردهای سوریه و رقابت ترکیه ـ عربستان

تحولات ناگهانی و آشفته در سوریه مقامات سعودی را مجبور به مقابله با وضعیتی بی‌سابقه کرده است. موضع عربستان سعودی در قبال کردهای سوریه هم فرصت‌ها و هم خطراتی را برای ریاض به همراه دارد. از یک سو حمایت از خودمختاری کردها می‌تواند اهرمی برای مقابله با نفوذ ایران در سوریه و منطقه وسیع‌تر در اختیار عربستان سعودی قرار دهد.

بنابراین راهبرد این کشور در قبال سوریه جدید مبتنی بر ثبات، امنیت و اجتناب از هرگونه ملاقات با گروه‌های اسلام‌گرا در تحولات داخلی سوریه است. ریاض در تعامل با سوریه، رقبای خود مانند ترکیه و قطر را از نزدیک زیر نظر دارد و گام مهم برای عربستان سعودی بازگرداندن سوریه به هویت عربی خود تا حدی است که از سیاست‌های ملی‌گرایانه ضداسرائیلی دولت قبلی فاصله بگیرد. در مجموع، عربستان سعودی قطع حضور ایران را نشانه‌ای مثبت در سوریه جدید می‌داند. در آینده ریاض تلاش خواهد کرد تا هویت عربی، امنیت و ثبات سوریه را از طریق تلاش‌های خود و متحدان منطقه‌ای‌اش همراه با حذف نفوذ ایران تضمین کند. علاوه‌بر این، ریاض ایجاد یک دولت فراگیر، تضمین حضور کردها در سوریه جدید و یافتن راه‌حلی دائمی برای قاچاق کپتاگون از سوریه به عربستان سعودی را در اولویت قرار داده است (Salami, 2025: 9–11).

عربستان سعودی با وجود مخالفت با رژیم بشار اسد، پس از سرنگونی آن به‌شدت نگران آینده سوریه شد. یکی از دلایل این نگرانی، گسترش نفوذ ترکیه در شمال سوریه از طریق حضور نظامی و حمایت از جناح‌های سوری است؛ جناح‌هایی که ممکن است تغییر آرایش قدرت در سوریه را به زیان عربستان سعودی رقم بزنند (Alghannam, 2025: 6–10). البته لازم به ذکر است که ترکیه و عربستان به‌عنوان دو بازیگر مهم منطقه در قبال سوریه، همواره دیدگاه‌های متفاوتی داشته‌اند. به‌عنوان مثال، اخوان‌المسلمین به‌عنوان یک گروه پان‌عربی که عربستان آن را یک گروه تروریستی معرفی کرده است، مورد حمایت ترکیه قرار گرفته است. در بُعد دیگر در جریان مشکلات دیپلماتیک میان قطر و عربستان در سال ۲۰۱۸ ترکیه از قطر حمایت کرد که این موضوع به‌زعم عربستان بسیار ناخوشایند بود.

آنچه بیش از هر مسئله دیگری پس از بشار اسد موجب رقابت میان دو دولت یاد شده می‌شود، راهبرد ریاض و آنکارا در قبال آینده کردهای سوریه است. با توجه به سابقه همگرایی میان ریاض و کردهای منطقه به‌ویژه اقلیم کردستان عراق، عربستان اهرم کرد را برای تضعیف حاکمیت جمهوری اسلامی ایران با چراغ سبز آمریکا مورد استفاده قرار داده است. عربستان پس از سقوط رژیم بشار اسد در دمشق درصدد است کشوری با حاکمیت واحد در منطقه ایجاد کند تا از هرگونه

تنش داخلی در سوریه و حتی منطقه به‌منظور جایگزین شدن تهران در سوریه جلوگیری به عمل آورد (Elnady, 2025: 4–8).

به‌زعم دولتمردان آل سعود، کاهش نفوذ تهران در سوریه و اختلاف ایدئولوژیکی گروه تحریرالشام با جمهوری اسلامی ایران و نیز تنش‌های متعددی که تهران با کردهای منطقه داشته است، می‌تواند به عربستان امکان دهد از این اهرم استفاده کند و جای جمهوری اسلامی ایران را در سوریه بگیرد. این موضوع با توجه به حمایت‌هایی که عربستان از کردهای عراق و سوریه کرده است، برای ترکیه که در تلاش است کردهای سوریه را تضعیف کند غیرقابل قبول است. عربستان سعودی در سال‌های حضور ترکیه در شمال سوریه و جنگ با کردها کمک‌های قابل توجهی به نیروهای دموکراتیک سوریه (SDF) ارائه داده و این موضوع برای آنکارا به‌عنوان یک تهدید معرفی شده است (Lapin, 2025: 4 & Beeri).

٤ـ٤ـ بحران کردهای سوریه و رقابت ترکیه ـ رژیم صهیونیستی

دو قدرت منطقه‌ای یعنی ترکیه و اسرائیل بیش از پیش درگیر رقابت برای نفوذ، سهم‌خواهی و اعمال قدرت در سوریه شده‌اند. ترکیه به دنبال ایجاد عمق استراتژیک در جنوب خود و اسرائیل در تلاش برای تثبیت امنیت مرزهای شمالی است. سقوط اسد و خروج ایران از سوریه شرایط جدیدی را پدید آورده است که در آن ترکیه و اسرائیل به‌عنوان دو بازیگر اصلی منطقه وارد مرحله تازه‌ای از رقابت ژئوپلیتیکی شده‌اند. هرچند منافع امنیتی و راهبردی این دو کشور به‌شدت متفاوت و گاه متضاد است اما احتمال مدیریت دیپلماتیک این رقابت نیز وجود دارد. آنچه مورد توجه دولتمردان دو کشور است، رقابتی است که پس از خروج ایران و روسیه از دمشق میان این دو بازیگر ایجاد شده است. مهم‌ترین رقابت یا به عبارت دیگر وجه تنش میان آنکارا و تل‌آویو عبارت‌اند از:

٤ـ٤ـ١ـ تفاوت در اولویت‌های امنیتی

اولویت اصلی ترکیه، مقابله با تجزیه‌طلبی کردها و بازگرداندن پناهجویان است؛ درحالی‌که دغدغه اصلی اسرائیل، کنترل مرزهای جولان و خنثی‌سازی تهدیدات ایدئولوژیک یا نظامی است. به همین دلیل اقداماتی که ترکیه در شمال سوریه انجام می‌دهد مانند تقویت ارتش ملی یا اسکان گسترده عرب‌ها در مناطق کردی ممکن است از دید اسرائیل به بی‌ثباتی در جنوب منجر شود (Cagaptay & Orion, 2025: 5–9).

٤ـ٤ـ۲ـ اختلاف در مدل حکومت آینده سوریه

ترکیه ترجیح می‌دهد یک حکومت اسلام‌گرای میانه‌رو و همسو با جریان‌های اخوانی در سوریه شکل بگیرد. در مقابل، اسرائیل خواهان تشکیل یک دولت سکولار، خنثی و مورد حمایت غرب است که از هرگونه ایدئولوژی رادیکال به دور باشد. این اختلاف ایدئولوژیک می‌تواند به تلاش‌های متضاد در سطح بین‌المللی برای شکل‌دهی به ساختار قدرت آینده منجر شود. چراکه تل‌آویو قدرت را با کردهای این کشور در آینده متصور است؛ درحالی‌که ترکیه اگرچه درصدد نیست کردهای این کشور را مانند دولت اسد در درجه دو قرار دهد، اما از دیدگاه آنکارا نباید برای کردهای آینده سوریه قدرت تأثیرگذاری متصور بود؛ چراکه این مسئله بر آینده مرزهای این کشور به‌رغم انحلال پ‌ک‌ک تأثیرات منفی خواهد گذاشت (Dargın, 2025: 9–12).

٤ـ٤ـ۳ـ رقابت بر سر شبکه‌های نفوذ محلی

ترکیه از شبکه‌های گسترده‌ای از گروه‌های نظامی و مدنی به‌منظور کاهش نفوذ گروه‌های کردی ازجمله گروه دموکراتیک کردستان سوریه و پ‌ک‌ک در شمال سوریه حمایت می‌کند. اسرائیل نیز تلاش دارد با قبایل یا گروه‌های سیاسی محلی در جنوب و حتی با کردهای این کشور چه در زمان بحران سوریه و چه پس از سقوط رژیم بشار اسد ارتباط برقرار کند. برخورد این دو نوع نفوذ در مراکز قدرتی همچون دمشق یا مناطق مرزی بستر رقابت غیرمستقیم و گاه پرتنش را فراهم می‌آورد (Bourcier, 2025: 7–8).

٤ـ٤ـ٤ـ ائتلاف تاکتیکی علیه بازیگران افراطی جدید

با ظهور مجدد گروه‌های تروریستی مانند داعش یا شاخه‌های القاعده در مناطقی که دولت نفوذ کمتری بر آن دارد، ممکن است ترکیه و اسرائیل به همکاری اطلاعاتی و نظامی موقت تن دهند. این همکاری هرچند کوتاه‌مدت خواهد بود اما می‌تواند به کاهش موقت تنش کمک کند (Jones, 2025: 5).

٤ـ۵ـ کردهای سوریه و رقابت ترکیه‌ـ قطر

تا پیش از سقوط بشار اسد در ۸ دسامبر ۲۰۲۴، قطر یکی از معدود کشورهای عربی بود که موضع خود نسبت به سوریه را از سال ۲۰۱۱ بدون تغییر حفظ کرده بود. پس از وقوع جنگ داخلی سوریه، قطر نیز مانند دیگر کشورهای جنوب خلیج فارس در مقابل اسد قرار گرفت اما انگیزه‌ها و روند اقدامات کشورهای مذکور در سال‌های بعد چندان مشابه نبود. در نخستین سال‌های جنگ سوریه، اختلافات میان قطر و برادر بزرگ خود عربستان و همچنین امارات متحده عربی آشکار شد. با وجود آنکه همه این کشورها در مخالفت با دولت بشار اسد اتفاق نظر داشتند، هر یک از گروه‌های متفاوتی

در جبهه معارضان سوری حمایت کردند. سیاست خارجی قطر به‌ویژه در بازه زمانی مورد بحث، مبتنی بر حمایت از گروه‌های اسلام‌گرا در منطقه به‌ویژه با گرایش‌هایی نزدیک به اخوان‌المسلمین بود.

بنابراین دوحه بیشتر از آنکه راهبردی نزدیک به همسایگان عرب خود اتخاذ کند با ترکیه اشتراک منافع داشت. قطر تصور می‌کرد همکاری با ترکیه در دمشق نیز مانند قاهره منجر به روی کار آمدن نماینده اخوان‌المسلمین خواهد شد اما چندان نپایید که هم پروژه مصر شکست خورد و هم اوضاع سوریه چنان پیچیده شد که دیگر تنها صحبت از احزاب سیاسی با ایدئولوژی‌های متفاوت و میزان صلاحیت آن‌ها برای در دست گرفتن زمام دولت نبود؛ بلکه سوریه هم‌زمان با تروریسم و ورود بازیگران خارجی به صحنه نبرد نیز مواجه شده بود (Pelayo, 2024: 3–5). دولت قطر از همان ابتدای بحران سوریه تا به امروز به‌خوبی این مسئله را درک کرده است که ترکیه به‌عنوان یک بازیگر مهم در منطقه درصدد است، تسلط همه‌جانبه بر سوریه پس از اسد داشته باشد. به همین منظور دولت قطر برای رقابت با آنکارا در ابعاد گوناگون پس از سقوط دولت بشار اسد، خود را به‌عنوان یک بازیگر مهم در صحنه سیاسی و اقتصادی معرفی کرده است که این مسئله باعث شده است اختلاف قابل توجهی در بُعد منافع ملی و ایدئولوژیکی با ترکیه داشته باشد.

مهم‌ترین اختلاف نظر میان این دو کشور در سوریه فعلی، مسئله سیاسی و نقش کردهای این کشور در آینده سوریه خواهد بود. کردهای سوریه که در زمان بشار اسد با آن‌ها به‌عنوان شهروند درجه دوم برخورد می‌شد در زمان بحران یکی از مهم‌ترین نیروهایی بودند که با جریان‌های تکفیری به‌ویژه داعش و جبهه‌النصره (فتح‌الشام) درگیر شدند. لذا با وجود همکاری بسیج مردمی کردهای این کشور با پ‌ک‌ک دولت ترکیه به بهانه مبارزه با تروریسم همواره آن‌ها را مورد هجوم نظامی همه‌جانبه قرار می‌داد و روند قدرت‌گیری آن‌ها را کندتر کرد. در این زمینه دولت قطر و آمریکا در کنار سایر متحدان خود در منطقه در کنار کردها ایستادند و به آن‌ها کمک‌های همه‌جانبه کردند (Hodge, 2025: 5–9). دولت قطر برخلاف ترکیه که تلاش دارد کردها را مانند زمان بشار اسد از نظر قدرت اقتصادی و سیاسی در انزوای مطلق قرار دهد، راهبرد خود را در قبال کردهای سوریه نه حمایت از هیچ بازیگر خاصی در عرصه داخلی سوریه بلکه همواره حمایت از مردم معرفی می‌کند.

به همین منظور قطر در تلاش است برای همگرایی کردهای سوریه با دولت فعلی و خودخوانده جولانی در دمشق اقدام کند. این مسئله عملی شده است و دولت جولانی و کردها به سمت همکاری در ابعاد مختلف سوق پیدا کرده‌اند که این روند با دخالت و پادرمیانی دوحه و سایر کشورهای منطقه تسریع شده است (Hodge, 2025: 5–9).

نتیجه‌گیری

پس از فروپاشی رژیم بشار اسد در دسامبر ۲۰۲۴، بحران کردستان سوریه به‌عنوان هسته مرکزی دکترین سیاست خارجی ترکیه مطرح شد و دکترین آنکارا را از یک رویکرد ایدئولوژیک به سمت واقع‌گرایی امنیتی و «حوزه منافع» مرزی سوق داده است. ترکیه با اولویت‌بندی حذف یا ادغام نیروهای دموکراتیک سوریه به‌عنوان شاخه‌ای از حزب کارگران کردستان از طریق عملیات نظامی و دیپلماسی با دولت موقت احمد الشرع نفوذ خود را در شمال سوریه تثبیت کرده است. کردها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین گروه‌های پیروز در بحران سوریه به شمار می‌آیند؛ زیرا با خروج نیروهای نظامی وابسته به حکومت مرکزی از نواحی کردنشین و نواحی نزدیک به مرزهای ترکیه در اواسط ژوئیه ۲۰۱۲ عملاً حکومت مرکزی به‌صورت دوفاکتو کنترل این مناطق را به کردها واگذار کرد. با وجود سقوط بشار اسد کردهای این کشور تلاش دارند قدرت‌گیری و نفوذ خود را به‌عنوان یک نیروی رسمی و قانونی در این کشور تقویت و توسعه دهند که با واکنش دولت ترکیه مواجه شده است. چراکه دولت ترکیه با توجه به حضور جمعیت قابل توجهی از کردها در این کشور و نگرانی از تقویت گروه تروریستی «پ‌ک‌ک» و تجزیه‌طلبی نسبت به رویکرد کردهای سوریه پس از بشار اسد واکنش منفی نشان داده است. به همین منظور رویکرد خود را در ابعاد امنیتی، سیاسی، اقتصادی و نظامی با هدف جلوگیری از قدرت‌گیری کردهای این کشور به کار گرفته است. از این رو بحران کردستان سوریه به‌عنوان یک متغیر مستقل نقش تعیین‌کننده‌ای در بازتعریف سیاست خارجی ترکیه ایفا کرده است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که بحران سوریه موجب تغییر راهبردی ترکیه از قدرت نرم به قدرت سخت، اولویت‌بخشی به امنیت مرزی، مداخله‌گرایی و مهندسی ژئوپلیتیک منطقه‌ای شده است. بر این اساس، این مسئله ضمن تأیید فرضیه مطرح شده موجب بروز تنش میان ترکیه و کشورهای منطقه نیز شده است که در بخش‌های مختلف پژوهش به آن‌ها اشاره شد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

فهرست منابع

منابع فارسی

بوزان، باری و ویور، اولی. (۱۳۸۸). *مناطق و قدرت‌ها: ساختار امنیت بین‌الملل* (مترجم: قهرمان‌پور، رحیم)، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

سازمند، بهاره و جوکار، مهدی. (۱۳۹۵). مجموعه امنیتی منطقه‌ای: پویش‌ها و الگوهای روابط کشورهای حوزه خلیج فارس. *فصلنامه ژئوپلیتیک*، ۱۲(۲)، ۱۷۷–۱۵۱.

شیهان، مایکل. (۱۳۸۸). *امنیت بین‌الملل* (مترجم: سیدجلال دهقانی فیروزآبادی). پژوهشکده مطالعات راهبردی.

طاهری، ابوالقاسم و سیفی، عبدالمجید. (۱۳۹۳). امنیت انرژی و نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای. *فصلنامه سیاست‌پژوهی*، ۱(۱)، ۱۵۱ – ۱۲۹.

عبدالله‌خانی، علی. (۱۳۸۹). *نظریه‌های امنیت: مقدمه‌ای بر طرح‌ریزی دکترین امنیت ملی*. تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌الملل ابرار معاصر.

قیصری، نوراله. (۱۳۹۳). مکاتب امنیتی: نقدهای موجود و ضرورت طرح نگرش نوین. *فصلنامه آفاق امنیت*، ۷(۲۲)، ٥٦ – ۲۷.

منابع انگلیسی

Aktan, S. (2024, December 8). Former al-Qaeda member al-Golani rebrands as a pluralist amid doubts over Syria's democratic future. *Euronews*. Available in: https://www.euronews.com/2024/12/08/former-al-qaeda-member-al-golani-rebrands-as-a-pluralist-amid-doubts-over-syrias-democrati

Alghannam, H. (2025, March 26). Syria becomes a front line in protecting Saudi security. *Carnegie Endowment for International Peace*. Available in: https://carnegieendowment.org/research/2025/03/syria-becomes-a-front-line-in-protecting-saudi-security?lang=en

Al-Shalchi, H., Tanis, F., & McCammon, S. (2024, December 27). Turkey expected to play a major role in Syria following fall of the Assad regime. *NPR*.". Availablein: https://www.npr.org/2024/12/27/nx-s1-5238277/turkey-expected-to-play-a-major-role-in-syria-following-fall-of-theassadregime

Aydıntaşbaş, A. (2025, February 6). Topple, tame, trade: How Turkey is rewriting Syria's future. *European Council on Foreign Relations*. https://ecfr.eu/article/topple-tame-trade-how-turkey-is-rewriting-syrias-future

Bourcier, N. (2025, April 26). In Syria, Israel and Turkey maneuver for power. *Le Monde*. Available in: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2025/04/26/in-syria-israel-and-turkey-maneuver-for-power_6740655_4.html

Cafiero, G. (2025, February 11). How Turkey is poised to be a key player in Syria's next chapter. *The New Arab*. Available in: https://www.newarab.com/analysis/how-turkey-poised-be-key-player-syrias-next-chapter

Cagaptay, S., & Orion, A. (2025, April 10). Between Israel and Turkey, implications for the new Syria (Part 2). *The Washington Institute for Near East Policy*. Available in: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/between-israel-and-turkey-implications-new-syria

Çelik, M. (2025, January 7). Analysis: Turkiye's road ahead in a post-Assad Syria. *Al Jazeera*. https://www.aljazeera.com/news/2025/1/7/turkiyes-road-ahead-in-a-post-assad-syria

Dalay, G. (2024, December 13). Turkey has emerged as a winner in Syria but must now use its influence to help build peace. *Chatham House*. Available in:

https://www.chathamhouse.org/2024/12/turkey-has-emerged-winner-syria-must-now-use-its-influence-help-build-peace

Dargın, C. (2025, January 23). Precarious alliances: Turkey, Israel, Öcalan, and the Kurds amid shifting Middle Eastern geopolitics. *Norwich University*. Available in: https://www.norwich.edu/topic/all-blog-posts/precarious-alliances-turkey-israel-ocalan-and-kurds-amid-shifting-middle-eastern-geopolitics?

Elnady, M. (2025, May 29). From rivalry to realpolitik: How Syria transformed Türkiye-Saudi relations. *Türkiye Today*. https://www.turkiyetoday.com/region/from-rivalry-to-realpolitik-how-syriatransformed-turkiye-saudi-relations-3202097

Ellis, A., & Hodge, J. (2025, February 5). Assad's fall and the Qatari gas pipeline: A risky bet or potential source of relief? *Small Wars Journal*. https://smallwarsjournal.com/2025/02/05/assads-fall-and-the-qatari-gas-pipeline/

Ford, A. (2024, January 13). Turkey bombs Kurdish militants in Syria and Iraq. *Politico Europe*. https://www.politico.eu/article/turkey-bombs-kurdish-militants-in-syria-and-iraq-pkk-ypg

Jones, D. (2025, March 11). Turkey, Israel clash over Syria's future. *Voice of America*. https://www.voanews.com/a/turkey-israel-clash-over-syria-s-future/8007134.html

Kaleji, V. (2025, March 7). Syria and Azerbaijan: What changes are coming after the fall of Bashar al-Assad? *Valdai Discussion Club*. https://valdaiclub.com/a/highlights/what-changes-are-coming-after-the-fall-of-assad

Hanso, H., & Kasapoğlu, C. (2023, January 17). Türkiye's regional security policy is not anti-Kurdish — it is anti-PKK. *International Centre for Defence and Security*. https://icds.ee/en/turkiyes-regional-security-policy-is-not-anti-kurdish-it-is-anti-pkk/

Lapin, Y., & Zehavi, S. (2025, May 7). Power struggles in Syria after the Assad regime: Mapping the competing interests. *Alma Research and Education Center*. https://israel-alma.org/power-struggles-in-syria-after-the-assad-regime-mapping-the-competing-interests/

Lapin, Y., & Beeri, T. (2025, January 2). Turkey's involvement and entrenchment in Syria: Goals and implications. *Alma Research and Education Center*. https://israel-alma.org/turkeys-involvement-and-entrenchment-in-syria-goals-and-implications

Lindenstrauss, G. (2025, April 1). The only viable solution: An independent Syria, not a Turkish protectorate. *Atlantic Council*. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/the-only-viable-solution-an-independent-syria-not-a-turkish-protectorate

Lindstaedt, N. (2024, December 9). What Syria's rebel takeover means for the region's major players: Turkey, Iran and Russia. *The Conversation*. https://theconversation.com/what-syrias-rebel-takeover-means-for-the-regions-major-players-turkey-iran-and-russia-245581

Nasr, V. (2024, December 10). In post-Assad Middle East, Iran's loss is Turkey's gain. *Foreign Policy*. https://foreignpolicy.com/2024/12/10/syria-assad-turkey-erdogan-iran-geopolitics-middle-east-rivalry

Olmert, J. (2025, March 29). FO° Talks: Josef Olmert on Syria, Part 3 — Turkey and the Kurdish issue. *Fair Observer*. https://www.fairobserver.com/history/fo-talks-josef-olmert-on-syria-part-3-turkey-and-the-kurdish-issue

Pelayo, J. (2024, December 24). What role will the Gulf states play in shaping the new Syria? *Atlantic Council*. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/what-role-will-gulf-states-play-in-shaping-the-new-syria

Phillips, E. J. (2025, January 4). Maintaining equilibrium: The West's role in guiding al-Golani towards moderation in Syria. *The Geopolitics*. https://thegeopolitics.com/maintaining-equilibrium-the-wests-role-in-guiding-al-golani-towards-moderation-in-syria

Rodkiewicz, W., & Chawryło, K. (2024, December 9). The fall of Assad's regime in Syria: Implications for Russia. *OSW Centre for Eastern Studies*. https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-12-09/fall-assads-regime-syria-implications-russia

Salami, M. (2025, April 9). Saudi Arabia's cautious approach to the Syrian Kurds: Balancing stability and geopolitical interests. *Carnegie Endowment for International Peace*. https://carnegieendowment.org/sada/2025/04/saudi-arabias-cautious-approach-to-the-syrian-kurds-balancing-stability-and-geopolitical-interests

Sayeh, J. (2025, March 5). Iran's loss is Turkey's gain. *Foundation for Defense of Democracies*. https://www.fdd.org/analysis/op-eds/2025/03/05/irans-loss-is-turkeys-gain

Scollon, M., & Bezhan, F. (2024, December 8). Losing Syria is a 'huge slap in the face' for Russia. *Radio Free Europe/Radio Liberty*. https://www.rferl.org/a/russia-syria-assad-ukraine/33229577.html

Tastan, K., & Kutschka, T. (2017). Turkey–EU counterterrorism dialogue: Different perceptions, different priorities. *German Marshall Fund of the United States*. https://www.gmfus.org/news/turkey-eu-counterterrorism-dialogue-different-perceptions-different-priorities

Wilder, C., & Bodette, M. (2023, May 5). Opportunities for de-escalation in the Kurdish-Turkish conflict. *New Lines Institute*. https://newlinesinstitute.org/gender-peace-security/opportunities-for-de-escalation-in-the-kurdish-turkish-conflict

Yildiz, G. (2021, May 19). Will Turkey undergo another strategic shift in Syria? *Italian Institute for International Political Studies*. https://www.ispionline.it/en/publication/will-turkey-undergo-another-strategic-shift-syria-30520

Zaman, A. (2023, December 29). Syrian Kurdish commander tells Washington not to sell F-16s to Turkey. *Al-Monitor*. https://www.al-monitor.com/originals/2023/12/syrian-kurdish-commander-tells-washington-not-sell-f-16s-turkey.

Translated References to English

Buzan, B., & Wæver, O. (2009). *Regions and powers: The structure of international security* (R. Ghahremanpour, Trans.). Institute for Strategic Studies. **[In Persian]**

Sazmand, B., & Jokar, M. (2016). Regional security complex: Dynamics and patterns of relations among Persian Gulf littoral states. *Geopolitics Quarterly*, *12*(2), 151–177. **[In Persian]**

Sheehan, M. (2009). *International security* (S. J. Dehghani Firoozabadi, Trans.). Institute for Strategic Studies. **[In Persian]**

Taheri, A., & Seifi, A. (2014). Energy security and regional security complex theory. *Siasat Pazhouhi Quarterly*, *1*(1), 129–151. **[In Persian]**

Abdollahkhani, A. (2010). *Security theories: An introduction to planning national security doctrine*. Abrar Contemporary Institute for International Studies and Research. **[In Persian]**

Qeysari, N. (2013). Security schools: Existing critiques and the necessity of a new approach. *Ofogh-e Amniat Quarterly*, *7*(22), 27–56. **[In Persian]**